

»Podobe seksualiziranih, botoksiranih žensk v pesmih in videih, v katerih se reproducira testosteronska moškost, govorijo same zase«

DARJA ZAVIRŠEK

sociologinja

Nedavni raperski *beef* oziroma spopad med glasbenikoma Zlatkom in Challe-
tom Salletom je na

dan prinesel obtožbe, ki slednjega bremenijo spolnega nadlegovanja mladoletnic. Javno je spregovorila Ana Vida Resnik, ki naj bi jo glasbenik pred desetletjem, ko je imela komaj 15 let, spodbujal k pitju alkohola in jo spolno nadlegoval. Zadevo je ob vloženi prijavi pod drobnogled vzela policija. Vendar je ta že sporočila, da »dejanje (po takrat veljavni zakonodaji) nima elementov kaznivega dejanja«, prav tako, da v zadevi ni bilo ugotovljenih znakov katerih drugih kaznivih dejanj, so pa bili ugotovljeni nekateri znaki prekrška, »katerega pregon je že zastaral«. Zgodba je odjeknila dve leti zatem, ko je v javnost prišla »afera Fotopub«. Tedaj so se zoper organizatorja kulturnih dogodkov Dušana Smodeja pojavile obtožbe in pričevanja, da naj bi ta omamljal ženske in nad njimi vršil spolno nasilje. Dve leti po razkritjih je ta primer še vedno v postopku sodne preiskave, ki se je začela maja lani.

Kako je mogoče, da takšni primeri ne dobijo sodnega epiloga oziroma se znajo vleči tako zelo dolgo? Kaj to pomeni za žrtve spolnega nasilja, ki jim je uspelo zbrati moč in so spregovorile? In kaj za tiste, ki še vedno molčijo? Kakšna je, sedem let kasneje, zapuščina gibanja #MeToo? Odgovore na ta vprašanja (in na marsikatero drugo) smo iskali v pogovoru z dr.

Piše: Luka Volk

Foto: Borut Krajnc

Darjo Zaviršek, sociologinja, profesorica na ljubljanski Fakulteti za socialno delo in eno od pobudnic akcije #jztudi, zbiranja

osebnih zgodb o nasilju nad ženskami pri nas.

Sedem let je minilo, odkar se je v Ameriki začelo gibanje #MeToo, kmalu zatem so se v okviru pobude #jztudi začele zbirati izpovedi žrtev spolnega nasilja in nadlegovanja tudi pri nas. Živimo danes v kaj drugačnem svetu?

► V vse bolj militariziranem, ki nasilje normalizira in ostri delitev ljudi na moške kot vojake ali borce in ženske na begunke ali matere. Ne sme nas zavesti, da je v Ukrajini na fronti okoli 40 tisoč žensk. Ženske z odprtimi rokami sprejmejo med vojake – ko jih potrebujejo. Ko je vojne konec, nanje pozabijo, zasmehujejo jih in se jim izogibajo. To ni bila le izkušnja žensk iz Sovjetske zveze, ki jo je popisala Svetlana Aleksijevič, podobne so zgodbe Ukrajink, ki so v vojsko vstopile po ruski invaziji na Krimu leta 2014. Po koncu vojne na Hrvaškem pa so mi ženske iz nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z nasiljem, pripovedovale, da »branitelja domovine« ni mogoče prijavi za nasilje v družini. Kako naj bo kaznovana »moškost«, ki se v militariziranem svetu povečuje?

Vseeno, bi rekli, da danes živimo vsaj v svetu, ki je kaj bolj senzibilen pri vprašanju nasilja nad ženskami?

► Normativno in postopkovno je stvar jasnejša. Ko se zgodi nasilje, se ve, kam naj ženska

Ne strinjam se s tistimi, ki menijo, da z besedo »fašizem« ne smemo opletati kar počez. Fašizem si moramo upati prepoznati, prav tako kot nasilje.

pokliče, lahko gre v varno hišo, nasilnežu je mogoče odrediti prepoved približevanja, obstajajo individualni načrti za varnost, protokoli, zakonodaja ... Kar ostaja odprto, je vprašanje, ali so postali sistemi zaščite senzibilnejši – ne le pri zavedanju, da je nasilje tako pogosto in povsod, ampak pri razumevanju dinamike odnosov moči in pri ponujenju podpore žrtvam.

Kaj točno mislite s tem?

► Oglejmo si samo dva nasprotna primera. V socialnovarstveni ustanovi za ljudi z intelektualnimi ovirami v Dragi na Igu je direktorica primera spolnega nasilja prijavila policiji in moška odpustila. V psihiatrični bolnici Polje vodstvo še danes, navkljub kritičnemu strokovnemu mnenju neodvisne komisije, trdi, da nasilja ni bilo.

David Finkelhor, avtoriteta na tem področju, je nekoč dejal, da enourno predavanje o temah spolnega nasilja in nasilja nasploh pomeni toliko kot nič. To so

vsebine, ki jih moramo kar naprej ponavljati, v vseh družbenih strukturah, da bi dosegli tudi ljudi, ki so lahko oboje, žrtve nasilja in obenem tisti, ki nasilje podpirajo in ga reproducirajo. Do mnogih debat pa nismo še niti prišli. Maja letos je bila sprejeta nova direktiva Evropske unije o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Ta med drugim kriminalizira prisilne poroke, ki so pri nas skorajda normalizirane, saj se zdi, da so romske deklice pač najprej Rominje in šele potem otroci – in da se v »romsko kulturo ni za vtikati«. S kolegicami iz društva Mozaik smo leta 2019 napisale priročnik o romskih družinah prav zato, ker smo hotele pojasniti, da je otroška poroka zloraba in ne »kultura«.

Še vedno smo priča tudi najhujšim zgodbam. Ta mesec smo spet lahko brali, da je prišlo do femicida. V Sloveniji vsako leto v povprečju beležimo pet do sedem femicidov, se pravi umorov žensk, ki so posledica partnerskega nasilja

oziroma nasilja v družini.

► In 89 tisoč na leto po vsem svetu, polovico so storilci najbližji družinski člani. Vprašati se moramo, koliko se je spremenila pripravljenost žensk, da zgodaj prijavijo nasilje, ne da bi čakale – iz strahu, sramu pred samo seboj, sorodniki, otroki in prijatelji. Ko imajo ženske občutek in izkušnjo, da jih strukture zares zavarujejo v ekonomskem, fizičnem in emocionalnem pomenu, bodo nasilje prej prijavile. Tako bi se nekatere ubranile pred najhujšim. Iz zadnjih primerov denimo vidimo, da se je femicid zgodil v ruralnih okoljih (Markovci, Peskovci), kjer ni ne mreže služb, ki bi se spoznale na nasilje nad ženskami, ne kampanj ozaveščanja. Ruralnost lahko ženske, kot je pokazala raziskava Lin Sandberg na skandinavskem podeželju, tudi ščiti pred nasiljem, saj se to prej »vidi« in ljudje se odzovejo. Pri nas je situacija drugačna. Četudi »vsi vedo«, nihče ne spregovori, pa naj bo to na

Začudena sem, da nekdo postane ginekolog in uveljavlja ugovor vesti, saj prav oni vedo, kaj vse preživljajo ženske.

področju nadlegovanja na delovnem mestu, spolnih zlorab ali nasilja doma. Ruralnega načina življenja je veliko, kontingenta stanovanj, kamor bi se preživelka odselila, pa tako rekoč nič.

V javnosti so nedavno zakrožile tudi obtožbe na račun glasbenika Challeta Salleta, ki ga bremenijo spolnega nadlegovanja mladoletnic. Pred dvema letoma smo spremljali afero Dušan Smodej.

► Za nekatere mlade ženske so glasbeniki in umetniki obljava posebej občutljivih in sploh »posebnih« moških, empatičnih in z »umetniško dušo«. Drobne zlorabe se zato hitro spregledajo in napačno interpretirajo v smislu »tip je odštekan«, »zmeden«, »umetniki so nekaj posebnega«. S tem se spolno nadlegovanje dolgo minimalizira. Predvsem ko gre za mladoletnice, dekletom pogosto manjka samozavesti in življenjskih izkušenj. Konstelacija moški umetnik in mlada ženska pa včasih implicira, da je zloraba nekaj, kar morajo ženske »dati skozi«, da se jim odprejo vrata, ki bi sicer ostala zaprta. Včasih je moški ženski odprl in pridržal vrata, zdaj jih še vedno »odpirajo«, vsaj v simbolnem smislu, pri »izkoriščanju potenciala«, saj jih je na položajih moči preprosto več. Tudi ženske na položajih drugim »odpirajo vrata«, a pogosto moškim, ne ženskam. Ko bo patriarhalna pipa puščala dovolj, da bo več žensk pricurjalo skozi na visoke položaje, bo tudi seksualnost konsenzualnejša in ne bo pogoj za karierni uspeh.

Izjava enega izmed deklet v prvem primeru, ki ga navajate, je bila, da je bila pripravljena »sprejeti ceno za sanje«. Vprašanje, ki me zanima, ni, zakaj je bila pripravljena plačati visoko ceno, ampak kdo jo je naučil, da cena za uspeh vodi prek pristajanja na seksualizirane odnose. Besede, ki so bile zame rdeči alarm, šolski primer, s katerim bi se moralo začeti usposabljanje na roditeljskih sestankih, v šolah za direktorje, centrih za socialno delo, med policisti, sodnicami, tožilci in zdravnicami, so bile: »Vse sem vzela v zakup, starša sta mi želela najbolje pri izkoriščanju potenciala.« Mlade ženske »vzamejo v zakup« nadlegovanje, seksualizirano obnašanje, namigovanje na spolnost in siljenje vanjo.

Namigujete, da se težave torej začnejo že doma?

► Dekleta so socializirana večinoma v patriarhalnih družinah, kjer so otroci sami

zgodaj seksualizirani. V zgodbah #jztudi, ki sem jih analizirala, so nekajkrat prišli na dan primeri očetov in moških sorodnikov, ki deklicam rečejo: »Pokaži, kako so ti že joškice zrastle.« Spomnim se mame, ki je sina opisovala kot »mladega bikca«. Starši še kar naprej objavljajo fotografije svojih otrok, hčerke prijavljajo na lepotne festivale in tekmovalja, da bi »izkoristile svoj potencial«. Podobe seksualiziranih, botoksiranih žensk v pesmih in videih, v katerih se reproducira testosteronska moškost, govorijo same zase. A ljudje jih ne povežejo s pripravljeno za nasilje in jih ne interpretirajo kot takšne, zato so osupli, ko na lastni koži doživijo surovo vsakdanost.

Žrtve, ki si v takšnih primerih upajo spregovoriti, so pogosto diskreditirane. Poslušamo, zakaj niso domnevnih storilcev prijavile prej, ljudje dvomijo o njihovih namelih. Kako to, da se del družbe še vedno prej postavi na stran domnevnih storilcev kot pa žrtev?

► Odvisno je, kdo je storilec. Večji je njegov socialni kapital in družbena moč, več bo imel zagovornikov in zagovornic, saj velja za enega »od njih«. Zanikanje postane samoumevno, saj je storilec bližje skupini »mi«, kot je žrtev. Če ima storilec manj družbene moči ali je celo na družbenem robu, se bo malo ljudi postavilo na njegovo stran. Nasprotno, postal bo dokaz »nemoralnega«; z njegovo etničnostjo, barvo kože, spolnim izrazom bosta povezani »divja seksualnost« in animaličnost. Identifikacija deluje predvsem z »našimi«, ki naj bi imeli »enake vrednote« in življenjski slog, ne glede na spol. Ne zgodi se redko, da mama podpre očeta pri zanikanju zlorabe in od sebe potisne hčer. Moč in družbeni položaj, ki se ohranjata skozi desetletja, sta ključna. Kako naj se razkrivajo primeri spolnega nasilja v instituciji, kot je na primer šola, če je ravnatelj obtožen spolnega nasilja? V takšnih okoljih je slepota za spolno nasilje kolektivna. Žrtve, ki se bojijo, da jim nihče ne bo verjel, se ščitijo tako, da so tiho, a z molkom ščitijo tudi nasilneže. Strukture so sicer res moškocentrične, a jih podpirajo tudi ženske z družbenim položajem: Melania Trump stoji ob boku velikemu mizoginu; Maria Lvova-Belova zvesto služi Putinu, ko mu poroča, da je »dolžnost opravljena« in da se 16 tisoč ugrabljenih ukrajinskih otrok »resocializira« po ruskih družinah ali životarijo po obupnih postsovjetskih

domovih za otroke. Z vulgarno »moškostjo« se identificira veliko ljudi.

Problem je tudi, ker takšni primeri pogosto ostanejo brez epiloga ali se res dolgo vlačijo po sodiščih. Primer Smodej je, na primer, dve leti po razkritjih še vedno v postopku sodne preiskave, ki se je začela maja lani.

► Dlje ko preiskava traja, več je časa, da se sledovi zabrišejo. Ženske, ki so nasilje doživele, pa so bolj pod pritiskom, da ga morajo »dokazati«. Patriarhat je prikrit, subtilen, internaliziran, nereflektiran – med ženskami, moškimi ter vsemi vmes in onstran. Tudi »feminizirani poklici«, od učiteljskega, sodniškega, zdravstvenega do socialnodolovnega, so patriarhalno strukturirani.

Simone de Beauvoir je v Drugem spolu zapisala, da moški gospodujejo nad ženskami, ne zato, ker bi bili fizično močnejši, ampak ker so vzpostavili institucije, ki jim omogočajo, da ohranijo svojo moč. Kako živ je v resnici patriarhat danes?

► Nemška novinarka Rebekka Endler je v knjigi *Patriarhat stvari* pokazala, kako živ je. Denimo maske FFP2, ki smo jih nosili med pandemijo, so bile narejene za moške obraze in so bile ženskam pogosto prevelike. Temperatura hlajenih prostorov v pisarnah je regulirana na moška telesa. Medicina pogosto ne prepozna, da so znaki boleznih pri moških in ženskah drugačni. Bolečine v levi roki in rami, vratu, tesnobo v prsni, to medicina prepozna kot simptome srčnega infarkta, ospoljena medicina pa ve, da se srčni infarkt pri ženskah kaže pogosto drugače – kot slabost v želodcu, v zgornjem delu trebuha, v križu, bruhanje in hitro dihanje. Moška oblačila so polna žepov, ki jih osvobodijo vrečk in torbic, pri ženskih oblačilih jih pogosto pogrešamo. Kot v času romantike, ko sta postala hoja in pohajkovanje po hribih moška poslastica, ženske pa so smele le v park, kjer so nabirale rože.

Če bi Rebekka Endler živela v Ljubljani, bi vedela, da je večina športnih naprav po trim stezah in ob Poti spominov in tovarništva umerjena na moške standarde, tako da krogov in drogov ženske pogosto sploh ne dosežemo. Še bolj dramatično je v sodni dvorani, kjer me je pred časom, kot sodno izvedenko, sodnica uradno vprašala po imenu in priimku ter po imenu očeta. Bila sem tako osupla, da ji nisem zmogla razložiti, zakaj je to vprašanje tako deplasirano.

Če bo Trump dobil dovolj mamljivo pogodbo za gradnjo verige hotelov v Ukrajini, se bo morda končala celo grozljiva vojna v Evropi.

Ena takšnih pobud, ki se postavlja po robu diktatu patriarhata, je vseevropska pobuda »My voice, my choice«. Nekateri politiki slovenske opozicije zatrjujejo, da takšna pobuda ni potrebna, saj da imamo pravico do splava v Sloveniji že urejeno.

► V Slovenijo prihajajo ženske iz Hrvaške in Italije, kjer je splav dovoljen, a ni dovolj zdravnikov, ki bi ga opravljali. Začudena sem, da nekdo postane ginekolog in uveljavlja ugovor vesti, saj prav oni vedo, kaj vse preživljajo ženske. Slavna Nawal El Sadawi je bila ginekologinja, preden je postala najvidnejša egiptovska borka za pravice žensk. Splav mora biti del univerzalnih reprodukcijskih pravic ljudi – poleg kontracepcije, dostopnih ginekoloških ambulant, babic in dul, ultrazvoka in medicinske pomoči ob neplodnosti.

Ni nenavadno, kako borci za »prave« družine, ki bi radi prepovedali splav, obenem govorijo o svetosti življenja, ni jim pa kaj dosti mar za to,

če morajo ženske zaradi tega umirati ali so nesrečne?

► Dolgo smo živeli z institucionaliziranim prepričanjem, da si splava sicer nihče ne želi, a povzroča najmanjše zlo, če je splošno dostopen. Potem smo dobili tudi številke, da so splavi, kjer niso dovoljeni, eden od glavnih vzrokov smrtnosti mater v svetovnem merilu in da vsaj sedem milijonov žensk vsako leto išče nujno medicinsko pomoč v bolnišnici zaradi splava, ki je bil opravljen na skrivaj. Zato je Svetovna zdravstvena organizacija tudi zapisala, da je splav človekova pravica. Moja kulturno pogojena nevednost je segala vse do simbolike obešalnika na umetniških projektih. Oči mi je odprla šele študentka iz Zimbabveja, ki je opisovala, kako v katoliških internatih v Harareju, kjer so nastanjene premožnejše dijakinje, dekleta noč za nočjo po straniščih opravljajo splave z uporabo kljukice obešalnika. Žal so obešalniki še vedno del umetniških instalacij.

Če želimo zaželeno otroke, je pravica do varnega splava nujna za vse ljudi. Kako krut moraš biti, da si želiš otrok po sirotišnicah, ki bodo čakali na posvojitelje, otroke na ulici in smrti žensk! Če v Sloveniji ljudje ne bi imeli pravice do splava in ne bi bilo socialne podpore materam, ki same skrbijo za otroke, bi imeli prav tako prenatrpane sirotišnice, kjer bi otroci životali, kot v romunskih, ruskih in ukrajinskih institucijah. Mimogrede, rodnost je tam še nižja kot v Sloveniji, zavrnjenih otrok pa veliko. Pri nas smo bili dolga desetletja, skoraj od konca druge svetovne vojne, država brez sirotišnic, kar je izjemen družbeni dosežek.

Kakšen je naš odnos do pravice do splava? Gre pri poskusih njegovega omejevanja za glasnost neke manjšine ali imajo ljudje tudi sicer odklonilen odnos do njega?

► Mirjana Ule in Slavko Kurdija sta v evropski raziskavi v zvezi z opravičljivostjo splava iz leta 2020 pokazala, da so se

Črta, ki se ne sme prestopiti, se izgublja. Sama vidim prihodnost Evrope samo v antimilitarizmu.

države razdelile skoraj po stari delitvi, na Zahod in Vzhod. Zahodne države, z več blaginje in manj ospoljenih obrazcev, več socialne pravičnosti in individualnih izbir kot postsocialistične, z izjemo Italije in Portugalske, so pokazale visoko podporo trditvi, da je splav opravičljiv. Zraven sta tudi Slovenija in Češka. Veliko pove, da so se zelo konservativno izrekli ljudje v državah nekdanje Sovjetske zveze in Jugoslavije (od Hrvaške do Črne gore), kjer je bil splav desetletja institucionaliziran.

Kako si to razlagate?

► To lahko deloma razložimo s tezo o »državnem feminizmu«. Enakost žensk je bila do določene mere konstruirana od zgoraj navzdol in ženske bojov za svobodo niso toliko internalizirale, da bi prišlo do identitetnih premikov. Zato je bila repatriarhalizacija hitra. Institucionalizirane religije in lokalne neoliberalne elite so s pomočjo valov mednarodnega denarja neokonservativnih skupin zlahka »nacionalizirale ženske trebuhe«, kot so dejali poljski oblastniki. Kampanja »My voice, my choice« je v tem smislu zelo pomembna najmanj za ozaveščanje Vzhodne Evrope.

V lani objavljeni mednarodni raziskavi ICCS, ki med osmošolci meri državljansko vednost, se je kar 48 odstotkov fantov strinjalo, da so moški bolj usposobljeni za politične voditelje kot ženske, več kot 30 odstotkov pa, da se ženske ne bi smele ukvarjati s politikom. Vas je ta podatek presenetil?

► Zares ne, ker imam družino za najmočnejšo socializacijsko institucijo, ta pa je pri nas na površini liberalna, v globljih plasteh pa tradicionalna in rigidna. Na politično izobraževanje v šolah skorajda ne moremo računati, ker so postale formalne in pasivne. Verjeli smo, da je socializem spremenil vzorce, ki so slikali ženske kot manj sposobne v politiki, a v resnici mu ni uspelo narediti globljih mentalitetnih sprememb. Ženske so sicer lahko vstopile v plačano zaposlitev, a ko so prišle domov, jih je čakal drugi »ših«, ki se ga ideologija ni dotaknila, saj je udobno imeti domače preskrbovalke. Priča smo zanimivemu paradoksu: ženske so pri nas samozavestne in drzne, ko gre za poklicne uspehe, doma pa tradicionalno prilagojene in vzgojene v klasične obrazce ženskosti. Otroci ponavljajo to, kar vidijo in slišijo okoli sebe.

Raziskave slovenske mladine kažejo tudi, da

naj bi vedno več mladih zagovarjalo konservativna stališča. Vedno bolj naj bi bili nacionalistični, vedno več jih meni, da imajo geji, lezbijke in transspolne osebe preveč pravic. Bi bil to lahko znak, da se med slovensko mladino dogaja nekakšen konservativni obrat?

► Na eni strani je spletno »Instagram življenje« generacije mladih poneumilo, kar dokazujejo tudi mednarodne raziskave pismenosti in kreativnosti, kjer smo vse slabši. Po drugi strani pa se mladi upravičeno pogosto ne vidijo kot del družbe, ta zanje nima služb, dobrih šol, stanovanj, še dreves in parkov več ne. Včasih imam vtis, da številni mladi pri nas ne zdržijo nobene frustracije. Ko se z njo srečajo, ji obrnejo hrbet in zapustijo prizorišče.

Trendi, na katere opozarjajo raziskave, naj bi bili sicer posebej izraziti med fanti.

► V Nemčiji, kjer so na zadnjih evropskih volitvah lahko volili mladi nad 16 let, jih je presenetilo, da je toliko mladih volilo skrajno desno Alternativo za Nemčijo. Nemška sociologinja Ansgar Hudde govori o »modernejši ospoljenosti«, kjer mladi fantje in moški volijo bolj desno, mlade ženske pa bolj levo in zeleno. Mlada dekleta izberejo politične stranke, ki se ukvarjajo s pravicami žensk, moški pa avtoritarnejše stranke, ki obljublajo ekonomske uspehe. Tudi to pripisujem rigidnosti prevladujočih socializacijskih vzorcev. Ko želi sin v vrtec v krilcu in po stanovanju vozi voziček, v katerem je punčka njegove sestrice, pride na dan, kako neprijetno je ob tem staršem. Mladi moški so internalizirali, da je »žensko« manj vredno. Zakaj bi volili stranke, ki se zavzemajo za pravice žensk?

Nismo po drugi strani kot družba fante pustili na cedilu? Bi morali v resnici storiti več, da bi fantom zagotovili nekakšna trdna sidrišča, ne da jih imamo samo za nekakšne grešne kozle?

► To vprašanje me spomni na trditve, da »slovenska šola ni dobra za fante«. Za punce je torej dovolj dobra – zgolj zato, ker so bile te prej in temeljiteje disciplinirane, da jo lahko prenesejo? In ker velja predsodek, da so tako ali tako manj zahtevne in manj kreativne? Zanje je drugorazrednost dovolj dobra, za fante pa ne? Če je družba vse bolj nepravilna, nasilna in ogljivo obremenjena, kje pa so mladi, ki imajo trdna sidrišča? In od kod pozivi, da bi jih morali imeti fantje, punce pa se lahko po tihem režejo,

hujšajo, jedo psihofarmake in pišejo na portale #jztudi?

Omenili ste, da so mladi v prvi vrsti preslikava odraslih. Kakšen vpliv ima nanje potem polarizacija v družbi? Konkretno pri nas neka dotična stranka, v mislih imam SDS, že zelo dolgo prisega na izrazito izključevalen, sovražen odnos do manjšin in političnih nasprotnikov. Puča to posledice?

► Ni problem hujškanje, ki je del agresivnega in destruktivnega potenciala ljudi, problem je, da navkljub tisočim uram, ki jih mladi in stari preživijo v šolah, tečajih, vseživljenjskih učenjih in tonam napisanih knjig, večina ljudi verjame poenostavljenim in vulgarnim razlagam o tem, kdo je krivec za krizo. Vse življenje poučujem in si glavo razbijam z vprašanjem: Kako je mogoče, da z vsemi napori nismo dosegli praktično nič, krize pa vedno proizvedejo skorajda identične grešne kozle? Etnično Druge in migrante, ki prinašajo islam in nasilje. Ženske, ki ne želijo rojevati otrok in so preveč ambiciozne. In spolne manjšine, ki majo samoumevne spolne vzorce in logiko, kaj bosta rekla »ati« in kaj »mami«.

Vendarle je vedno bolj polarizirana družba odlično gojišče različnih ekstremizmov. Prejšnji konec tedna je v ZDA prišlo do poskusa atentata na bivšega ameriškega predsednika Donalda Trumpa. To je najmanj skrb zbujajoč dogodek, o tem ni dvoma. Vendar, ali ni ta dogodek obenem tudi dokončno zacementiral Donalda Trumpa kot zmagovalca predsedniških volitev novembra?

► Zagotovo bo mogoče opazovati, kako ospoljena je viktimizacija. Ko ženska doživi nasilje, se je ljudje praviloma izogibajo, vzrok za nasilje pripišejo njej sami, mnogi ji privoščijo, da je viktimizirana. Bo moški, ki je doživel nasilje, v očeh ljudi postal junak, ikona, odrešitelj?

To se ne bi zgodilo prvič. Kaj pa bi Trumpova zmaga lahko pomenila za prihodnost ZDA, navezadnje tudi za politične razmere v Evropi? Pogosto rečemo, da svet po Trumpovi izvolitvi leta 2016 ni več tak kot prej.

► Kje so meje »stare demokracije«, vemo predobro – izvažanje ilegalnih vojn, preprečevanje univerzalnih servisov za ljudi in institucionalni, vsakdanji in samoumevni rasizem. Moji ameriški prijatelji so ob prvi izvolitvi Trumpa trdili, da so ameriške institucije dovolj stare in trdne, da jih ni mogoče uničiti. Šlo je za naravnost ljudi srednjega

#jztudi je bila kolektivna akcija in kampanja, ki je šla proti večinskemu toku in pri kateri so se morali ljudje spraševati ne samo o strukturah – temveč tudi o sebi.

razreda. David Graeber je o njih dejal, da so tisti, ki verjamejo, da jih bo policaj v bližini zaščitil. Izkušnje temnopoltih, revnih in jeznih so povsem nasprotne. Američani so se pri oceni ušteli – in se še vedno počutili udobno. Namesto da bi nemudoma ob izvolitvi predsednika Bidna leta 2020 utrdili njegovega naslednika, so menili, da je spet vse v starih tirnicah. Zdaj bodo vulgarni avtokrati sklenili še trdnejšo navezo. In če bo Trump dobil dovolj mamljivo pogodbo za gradnjo verige hotelov v Ukrajini, se bo morda končala celo grozljiva vojna v Evropi.

Evropi se je vendarle uspelo »ubraniti« pred skrajno desnimi silami. Kljub slabim napovedim so volivci v Franciji preprečili zmago Nacionalnega zbora, slavila je združena levica.

► Evropsko volilno telo je bolj izobrazeno kot ameriško in premore nekaj zgodovinskega spomina. Kritična misel se lažje

posede med večje število ljudi. Ko bi le Amerika v tem hipu vzela Francijo za vzor in se na hitro samoorganizirala glede kandidata demokratične stranke. A kaj, ko je že toliko ekstremnega postalo mogoče, od trumpizmov, ki so »z vrha« normalizirali seksualno nasilje, naskoka ekstremistov na Kapitol s pozivom, naj se »borijo kot hudič«, seveda proti legalno dobljenim volitvam, do poziva na boj s »človeškimi živalmi« v Gazi. Ta dejanja zvišujejo prag nasilja, občutek za to, kaj je še sprejemljivo. Črta, ki se ne sme prestopiti, se izgublja. Sama vidim prihodnost Evrope samo v antimilitarizmu.

Pred nekaj leti ste v intervjuju za Mladino dejali, da gibanje #jztudi razumete tudi kot gibanje proti fašizmu. Kako aktualna je grožnja (novega) fašizma danes in zakaj je pomembno, da se mu zmeraj znova postavimo po robu?

► Če povlečem analogijo z nasiljem, gre

za problem prepoznavanja. Ne strinjam se s tistimi, ki menijo, da z besedo »fašizem« ne smemo opletati kar počez – uporabiti jo moramo v številnih kontekstih, ko želimo opozoriti na skrajno avtoritarnost, ki vključuje diktiranje misli, spomina in institucionalizirano reinterpretacijo preteklosti. Fašizem si moramo upati prepoznati, prav tako kot nasilje. Fašistično strukturo lahko prepoznavamo v posameznih institucijah javnega menedžmenta, kjer so birokratski merljivi in štempljivi »procesi« vse. Vsebina, odnosi, kreativnost in norost pa nič, izbrisani so in prepovedani, da bi jih mislili in jih živeli. Nasprotno je bila #jztudi kolektivna akcija in kampanja, ki je šla proti večinskemu toku in pri kateri so se morali ljudje spraševati ne samo o strukturah – temveč tudi o sebi. x

četrtek, 18. 7. 2024, ob 20.00

Kako smo izbrisali črtico iz črtice

Tina Perić, Milica Antić Gaber in Goran Vojnović / pogovor

petek, 19. 7. 2024, ob 21.00

Darko Rundek trio / koncert

sobota, 20. 7. 2024, ob 10.00

Zmajeva reka

Čarovniški blues / predstava za otroke

četrtek, 25. 7. 2024, ob 20.00

Ali lahko poezija spremeni intonacijo sveta?

Nina Dragičević, Anja Zag Golob, Denis Škofič in Klavdija Kotar / pogovor

petek, 26. 7. 2024, ob 21.00

Generator in Atwoodovo padalo / koncert

četrtek, 1. 8. 2024, ob 20.00

Ali nam lahko umetna inteligenca olajša življenje?

Vuk Čosić, Rok Gumzej / pogovor

sobota, 10. 8. 2024, ob 10.00

Pazi kaktusss!

Teater Cizamo / otroška predstava

četrtek, 22. 8. 2024, ob 20.00

Klemen Slakonja & Small Band / koncert

sobota, 24. 8. 2024, ob 10.00

Ptič

LG Nebo / otroška predstava

novomeški
poletni
večeri

julij in avgust 2024
na Glavnem trgu

www.goga.si